

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

Art. X. Solvuntur Objectiones.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](#)

etiam provisorem universalem, dare medium essentialiter determinans ad aliquid saltem essentialiter post se trahens peccatum.

465. Quidam Clarissimus Recentior Salzburgensis ait, DEUM posse quidem physicè, non tamen moraliter, determinare ad malum; nam sic faceret moraliter actionem malam, quod non potest, ex hoc capite; quia sic non tantum faceret actionem propriè modo suo, sive indefectibili; sed cauferet, seu efficeret, ut creatura faceret actionem modo sibi proprio, hoc est, defectuoso: atqui DEUS non potest facere, ut creatura actionem faciat modo defectuoso: ergo. Sed contra 1. Tamen DEUS potest moraliter facere, ut creatura faciat actionem bonam modo creature proprio, qui defectibilis est. Contra 2. DEUS juxta adversarium tamen physicè determinat creaturam, ut ipsa agat modo defectuoso, & peccaminoso: ergo redit tota quæstio, quare non possit ad idem determinare moraliter; cum plus videatur esse physicè agere, & determinare, quam tantum moraliter suadendo, hortando, præcipiendo &c.

466. Dicunt iterum, DEUM determinare tantum ad actum, qui malus est, non quia malus est; consequenter esse tantum causam physicam, non moralem, & influere effectivè, non defectivè. Contra. Etiam à voluntate creata sèpissime elicetur, & intenditur actus tantum, qui malus est, non quia malus est: certè pauci sunt ita scelerati, ut velint peccatum; quia peccatum est: communiter autem voluntas in istud tendit; quia delectabile, vel utile est: & tamen, quia scienter illud agit. Ut etiam DEUS scienter determinat ipsi imputatur, estque causa illius mali, non tantum physica, sed moralis: non solum effectiva, sed defectiva. Nec dicas, DEUM non posse agere defectivè, & actionem, prout procedit à DEO, non posse esse defectuosam; nam ex hoc ipso, quod istud verisimum sit, infertur, DEUM non posse ad talem actum prædeterminare. Et sanè necdum perceptibile est, cur DEUS, si possit physicè determinare ad malum, quin agat defectuose, non etiam possit idem suadere, quin suadeat defectuose, & quin etiam suasio, prout procedit à DEO, sit defectuosa: & cur actio magis imputetur suadenti, quam physicè ad eam prædeterminanti.

467. Goudinus asserit voluntatem creatam ex eo, quod mutabilis sit, exigere quandoque determinari ad bonum, quandoque ad malum, etiam morale. Sed hoc non est verum; alias voluntas ex sua natura exigentia esset jam moraliter mala, qua ipsa exigentia esset jam moraliter mala; adeoque à DEO creatore non potuit voluntati identificari. Quare voluntas non exigit, determinari ad malum, sed, quia libera est, exigit, posse seipsum determinare, seu posse deficere: quod non est malum morale, sed potest esse origo maximi boni, scilicet meriti supernaturalis, quando voluntas, potens deficere, tamen non deficit, sed tentationem vincit. Neque huc affert Goudinus paritatem de tibia clauda, quam anima movens determinet ad claudicationem; si enim tibia esset indifferens ad motum rectum vel claudum, imputaretur anima, eam determinanti ad claudicationem, si claudicaret: cum autem

tibia supponatur jam distorta & clauda, non est paritas cum voluntate indifferente.

Alii dicunt, formale peccati esse extra sphèram omnipotentiae DEI, non verò materiale. Contra. Etiam formale peccati est extra sphèram voluntatis Divinæ, non verò juxta adversarios materiale, ad quod DEUS liberè volens determinat: ergo etiam poterit amare, & suadere materiale, quin amet, aut suadeat formale. 2. Hoc ipso, quod formale sit extra sphèram DEI præterminans, etiam materiale, quod illud prius essentialiter secum trahit, est extra eandem sphèram. Nec dicant, actum physicè sumptum non esse essentialiter connexum cum malitia, eo quod possit supponi extrinsecè liber, adeoque separabilis à malitia moralis; nam respondeatur, actum illum, saltem in circumstantiis libertatis esse necessariò malum, adeoque DEUM in illis circumstantiis non posse ad eum prædeterminare.

468. Tandem ad illud, quod loco ultima confirmationis addidimus n. 452. nempe, fore ridiculas, & imprudentes exhortationes DEI ad bonum, dicunt, hoc esse falsum; cum istæ, uti & præcepta, proveniant à DEO; quia fortè DEUS adhortans dabit prædeterminationem ad bonum. Contra est 1. DEUS supposito jam decreto prædeterminativo, & immissa prædeterminatione ad malum, non potest dare prædeterminationem ad bonum: hòcque decretum, & hæc prædeterminatione semper inimpediblitarum datur, quandocunque peccatur: & tamen sèpissimè, dum actualiter peccatur, DEUS intus monet, & dehortatur à malo, saltem per remorrum conscientiæ: ergo sèpissimè imprudenter agebit. 2. Licet homines insci, quid DEUS facturus sit, possent alios hortari ad bonum, non tamen posset DEUS, omnium præscius, prudenter hortari eos, quibus non vult prædeterminationem ad bonum immittere. 3. Sic etiam ij, qui negant omnino libertatem, dum impugnantur ex eo, quod frusta darentur consilia, præcepta, &c. possent dicere, fortè DEUM necessitaturum homines ad bonum. 4. Saltem forent adhuc imprudentes, & nimis duræ poenæ omnes, actum malum prædeterminatum subsequentes, ut patet consideranti.

ARTICULUS X.

Solvuntur Objectiones.

469. O B. 1. Si prædeterminatione physica tolleret libertatem, id fieret; quia est inimpedibilis, & connexa cum actu secundo: hæc ratio nil probat: ergo. prob. min. Hæc propositio Petri de Rivo Licienitati Lovaniensis: *Quidquid per necessarium consequentiam sequitur ex inimpedibili, hoc est inimpedibile, & necessarium: est damnata à Sixto IV. ergo actus, necessariò lequens ex prædeterminatione inimpedibili, tamen non est inimpedibilis, & necessarius: ergo est liber, adeoque prædeterminatione non tollit libertatem.* Resp. neg. min. ad prob. neg. antec. Etsi Augustinus le Blanc in sua *Historia de auxiliis* id dicat, tamen Theodorus Eleutherius in sua *Historia*, & Cardinalis de Lugo

Lugo de Incarnatione disp. 26. sec. 6. ostendunt contrarium: & his plus fidei tribuendum est, quam priori, qui potissimum nititur auctoritate Actorum Pagni, atque Lemosii, quibus nullam fidem habendam Innocentius X. dudum decrevit, ut probat Eleutherius. Meretur hac de re legi ipse de Lugo loc. cit. ubi refert, primò Didacum Alvarez, deinde etiam se scriptisse Lovaniū, & tandem post multam indagationem inventum quendam librum, ex quo intellectum, propositionem Lovaniū rejectam, aut Rōma proscriptam, fuisse non supradictam (qua neque fuit reperta inter censuratas, aut à Rivo revocatas) sed aliam, scilicet: *Quod necessario sequitur ex aliquo præcedenti ordine successiva durationis, necessarium, & inevitabile est: quia utique falsa est; cum sic præscientia DEI, præcedens duratione nostros actus liberos, eos redderet necessarios, & inevitabiles: & hinc Rīvus videbatur non bene sensisse de præscientia DEI, ut fusius apud memoratum Cardinalem videre est.*

470. Dices 1. Christus habuit præceptum grave moriendi, similiūm unionem hypothaticam, ac visionem beatificam, per quas erat impecabilis: & tamen fuit liber ad mortem, seu præceptum illud implendum: ergo antecedens inimpedibile, & essentialiter connexum cum morte, seu adimplitione præcepti, non sustulit libertatem. Respondent aliqui negando unam partem antec. dicuntque, Christum Dominum non habuisse præceptum rigorofum: quo posito, ruit argumentum. Alii distinguunt 2dam partem antec. & dicunt, Christum fuisse liberum, non ad ipsam mortem in substantia, sed tantum ad modum mortis, qui non fuit præceptus; qua ratione tamen potuerit mereri. Alii, & forte optimè, dicunt, præceptum moriendi fuisse à Christo impeditibile per petitionem dispensationis. Alii aliofferunt, sed nemo ex nostris admittit, datum fuisse antecedens inimpedibile, & essentialiter connexum cum illo, ad quod Christus fuit liber: quid absoluē tenendum, statuendum est in tractatu de Incarnatione.

Dices 2. Saltem Christus habuit visionem beatificam, qua necessitat ad bene agendum, & tamen fuit liber ad bene operandum: ergo. Resp. dist. 2. p. antec, fuit liber quoad genus bene operandi. neg. antec. quoad speciem. conc. anteced. & neg. conf. Non potuit Christus male agere, sed debuit bene: fuit tamen liber ad hoc potius bonum, quam aliud faciendum, ad magis, vel minus intensem operandum; quia visio beatifica non necessitat ad actum bonum in insima specie. Nec liber fuit Christus ad omnem amorem DEI, sed tantum ad magis, vel minus intensum: quia libertas etiam sufficit ad meritum.

471. Ob. 2. Tridentinum à nobis adductum n. 450. definit, libertatem stare cum illa gratia, cum qua eam stare negabant Lutherus, & Calvinus: sed hi negabant, eam stare cum gratia antecedente, & essentialiter inferente actu: ergo, ma. prob. Concilium loquebatur de gratia, de qua loquebantur illi heretici; alias non istos, sed alios, aut phantasma, damnasset: ergo, min. etiam negari non potest. Resp. retorquo argumentum. Concilium Nicænum definivit, Filiū DEI, de quo loquebatur Arius, esse consubstantiale Patri Divino: sed Arius loqueba-

tur de Filio DEI creato, & juniore, quam fuerit Pater: ergo Concilium definivit, Filiū DEI creatum, & juniores, esse consubstantiale Patri. In forma dist. ma. Tridentinum definivit, libertatem stare cum illa gratia, accepta secundum prædicata certa, & dogmatica, conced. ma. cum illa gratia, accepta secundum omnia prædicta, quæ illi affingebant isti heretici. neg. ma. & conc. vel om. mi. neg. conf. ad prob. ma. sub eadem distinctione. conc. vel neg. antec. atque etiam conf. Sicut Concilium Nicænum tantum definivit, verum Filiū DEI, & non aliquem filium, habentem prædicata puræ creature, esse Patri consubstantiale, ita Tridentinum definivit, veram gratiam Christi stare cum libertate: non verò definivit, etiam stare, si affingantur ei qualiacunque prædicata, à Luthero, vel Calvino ei male attributa.

Dices: Si non staret libertas cum prædeterminatione, deberet hæc dici condemnata à Tridentino: sed hoc dici non potest; cum sit à Summis Pontificibus permissa doceri, & prohibita censurari: ergo. prob. ma. Si est damnatum consequens, etiam est damnatum antecedens, ex quo illud consequtitur: atqui damnatum est hoc consequtens: *Non datur libertas: ergo debet etiam esse damnatum hoc antecedens: Datur prædeterminatio.* prob. ma. Ex vero non potest sequi falsum: ergo, si consequens est falsum, etiam tale est antecedens. Resp. retorquo argumentum. Si scientia media inferret Pelagianum, vel Semipelagianismum, deberet etiam dici damnata ab Arausiano, & Tridentino: at non potest dici damnata; cum pari jure sit permissa doceri: ergo. In forma dist. ma. si esset hoc evidens. conc. ma. si tantum sit probabilius. neg. ma. & conc. mi. neg. conf. ad prob. dist. ma. debet dici damnatum antecedens, ex quo evidenter infertur damnatum consequens. om. ma. ex quo tantum probabilius infertur. neg. ma. & conc. mi. neg. conf. Juxta adversarios nulla sententia, adhucprobabilis, possit impugnari ex Scripturis, aut Conciliis; quia semper posset fieri exceptio hæc, quod non sit sententia condemnata, adeoque non sit Scriptura, vel Conciliis contraria. Nempe Ecclesia non statim condemnat propositiones, aut sententias Doctorum, quando non evidenter constat esse contraria Conciliis, vel Scripturæ, aut communis Patrum testimonio: econtra Doctores, similium opinionum defensores, conantur ostendere, Scripturam, aut Concilia &c. non esse sibi contraria.

472. Ob. 3. Sacra Scriptura sæpius dicit, DEUM corda nostra movere: ad se convertere: cor regis esse in manu DEI: DEUM omnia operari: sed hæc indicant prædeterminationem physicam: ergo. Resp. neg. min. DEUS per scientiam medium scit, quibus mediis, & in quibus circumstantiis quolibet cor humanum infallibiliter consensurum sit: unde, si velit hominem convertere, opus tantum est, ut pro libitu suo ea media conferat, eumque in iis circumstantiis ponat, in quibus juxta S. Augustinum cit. n. 399. repertus est auxiliis capiendis idoneus. Cumque omnipotentia Divina in suis thesauris habeat auxilia saltem syncategorematice infinita, quæ, licet in se indifferentia, ita, ut homo iis spe-

cificativè tantum sumptis possit resistere , tamen per scientiam medianam videntur cum consensu conjungenda; hinc habet cor Regis , & cuiuslibet alterius in manu sua : imò habet , ut Augustinus docet *l. de corr. & grat. c. 14.* humanorum cordium , quòd placet , inclinandorum omnipotentissimam potestatem . hinc etiam minimè nobis contrarium est illud ejusdem S. Augustini effatum in *encyclops. c. 98.* *Quis porro tam impie despiciat , ut dicat , DEUM malas bonum voluntates , quas voluerit , quando voluerit , ubi voluerit , in bonum non posse convertere ?* Imò DEUS magis habet in sua potestate voluntates nostras , quām nos ipsi , qui non possumus aliquid velle , imò nec cogitare ex nobis sine gratia DEI : neque est in nostra potestate habere , aut actum primum proximum , aut circumstantias congruas . Aliqua , quæ serviant ad hic dicta magis explicanda , dabitur inferius , ubi de Prædestinatione ante merita conditionatè prævisa .

473. Ob. 4. Catechismus Romanus p. 1. de 1. artic. Symboli non longè à fine (mibi n. 20. alii 22. quia varia est divisio) de DEO dicit : *Quæ moventur , & agunt aliquid , intimè virtute ad motum , atque actionem ita impellit , ut quamvis secundarum causarum efficientiam non impediatur , præveniat tamen , cùm ejus occultissima vis a singula pertineat :* hæc doctrina salvari non potest sine prædeterminatione physica : ergo . Confirm. S. Augustinus variis locis tradit , DEUM physicè prædeterminare ad bonum : ergo . Resp. neg. min. In primis si verba Catechismi omnino strictè acciperentur , non tantum prædeterminatio (si hæc intelligeretur) deberet esse ex parte actus princi , utpote virtus , & vis : sed deberet vi impellere ad actionem : quod utique adversarii non concedent . Insuper , ut rectè notat Suarez p. 2. de grat. l. 3. c. 37. n. 11. est incredibile , authores Catechismi voluisse loqui de prædeterminatione Thomistica ; cùm enim vellent doctrinam proponere communem , quæ à Parochis proponebatur populo , utique non voluerunt misere quæstionem tam controversam , & à pluribus Parochis minimè intellectam . Tandem tota difficultas reducitur ad vocem *Impellit* , quæ cùm in sensu stricto accipi nequeat ex modo dictis , rectè explicatur de impulsu , aut motu proportionato causarum naturæ , qui efficientiam his propriam , hoc est , in causis necessariis necessariam , in liberis liberam , non impediatur , aut tollat ; sive qui causas impellat , vel moveat , conformiter ad earum actiones , & hinc ad liberas motiones , vel impulsu indifferente . Et sanè intentio Catechismi ibi est , docere , DEUM ad omnia opera concurrens , & nullam creaturam operari sine DEO , & præviè per datum actum primum proximum , & concomitantem per concursum simultaneum , operante . Ad confirmationem interim neg. antec . Textus S. Augustini , ne bis explicari debent , necdum afferimus , allaturi in tractatu de Gratia disp. 1. q. 3.

474. Ob. 5. Multiplex auctoritas S. Thomæ , quæ tamen reduci potest ad sex ejus assertiones . 1ma. DEUS movet causas secundas ad agendum . ita p. 1. q. 105. a. 5. in corp. 2da. DEUS applicat causas secundas ad operandum . ita ibidem ad 3. 3ta. Causæ secundæ agunt in virtute causæ primæ . ita loc. modò cit. in corp. 4 ta. Causæ

creatæ sunt instrumenta causæ primæ . ita de verit. q. 24. a. 1. ad 5. & l. 3. contr. gent c. 70. 5 ta. A providentia DEI omnia sunt prædeter minata . p. 1. q. 23. a. 1. 6ta. DEUS causis secundis non solùm dat posse , sed etiam agere . ita Angelicus ex S. Augustino , qui hoc frequentissime repetit : hæc assertiones stare non possunt sine prædeterminatione physica : ergo . Resp. Comparet æquus Lector hos textus cum citatis à n. 446. pro nostra sententia : & judicet , pro qua parte stet Angelicus . In forma . neg. mi. & explicco textus . Quod ad 1umum spectat : eo articulo , unde tres primi desumpti sunt , S. Doctor vult probare , quod DEUS operetur in omni operante , & hoc probat ex eo , quod DEUS moveat causas secundas &c. per mouere autem intelligitur , ut ibidem explicat Angelicus , hoc , quod scilicet DEUS non tantum applicet formas , & virtutes causarum ad operationem , sed eas etiam formas , seu virtutes creaturis agentibus tribuat , eaque conservet : quod nullatenus est physice prædeterminare .

475. Quod ad 2 dum , qui de applicatione agit , per applicationem probabilissime intelligi potest cum Suarez p. 2. de gratia l. 3. c. 38. & 39. concursus simultaneus ; sicut enim causa libera dici possunt , se ipsas per actionem suam applicare ad agendum , ita potest etiam DEUS per suum concursum eas applicare . Ulterius , ut rectè Eximus loco modò citato docet , applicatio ista talis debet intelligi , ut per eam DEUS operetur omnia in omnibus , & omnes nostras actiones etiam ipse producat ; hoc enim eo articulo S. Doctor intendit contra Durandum probare , ut est manifestum ex probatione ex Isaia c. 26. & Job. c. 10. adducta , & ex responsis ad objectiones ; & hinc per operari in operante non intelligitur , quod DEUS in ipso aliquid præviè producat , sed quod eidem operanti intimè præsens , simul cum ipso , omnes ejus actiones operetur . Hæc autem applicatio , per quam DEUS omnia operatur , habetur per concursum simultaneum . Accedit , quod , nisi per applicationem intelligatur hic concursus , S. Thomas de isto nullam mentionem faceret eo ipso loco , ubi eum vel maximè vult probare , quod est incredibile ; item quod præter collationem virtutis , ejusque conservationem , duo adhuc motus à DEO provenientes , semper deberent dari , nempe influxus prævius , & concursus simultaneus ; cùm tamen S. Doctor nunquam duorum meminerit , nec etiam quidquam contra illos , e. g. quod unus superflius foret , vel quid simile , sibi objicerit .

476. Confir. S. Thomas non loquitur de applicatione in rigore dicta , seu materialiter tali (nam nec prædeterminatio talis est) sed tantum de aliqua sic dicta per similitudinem , & quidem spectante ad actum secundum , utpote propriæ quam DEUS dici possit immediate omnia operari ; cùm ibi S. Doctoris intentio tota sit probare , quod DEUS immediate omnia operetur : cùmque id DEUS non faciat per collationem , aut conservationem virtutis ; quia per hanc tantum mediately operatur ; debet immediately operari ratione applicationis , quæ sola superest : talis autem applicatio est concursus simultaneus , qui rectè applicatio dicitur , tum , quia , utrum . 475. dictum , causa liberæ se ipsas applicant per actionem iden-

identificatam concursui, tum, quia per ipsum fit, ut causa creata in actu secundo immediate sua actione contingat passum: & sine qua eadem causa creata non potest ita actione sua passum contingere. Sicut autem applicatio potest in hoc concursu stare, ita & motio, saltem inadæquatè; quia hæc ex S. Doctore præter applicationem dicit etiam collationem, & conservacionem virtutis. Et sanè DEUS præter collationem, & conservationem virtutis, movet causas secundas concursu simultaneo, quatenus eas reducit ad actum, non per aliquid prævium causaliter, sed per ipsum concursum formaliter. Nec objicias, S. Thomam l. 3. contr. gentil. c. 149. dicere: Motio moventis præcedit motum mobilis ratione & causa; tantum enim per hæc significatur prioritas aliqua formalis, ut patet ex eo, quod S. Doctor 3. Physic. lett. 5. ait: Est manifestum, quod actio & passio non sunt duo motus, sed unus, & idem motus: cum tamen illa sit motus moventis: ista autem motus mobilis. Hinc Ferrariensis, optimus Commentator, textum objectum exponit dicendo, motum moventis priorem esse ratione; quia prius intelligitur actio produci, quam recipi: & esse priorem causam; quia prior concipitur causa agens, quam patiens.

477. Si velis, potes cum Suarez loc. cit. & Didaco Ruiz de scientia DEI disp. 49. sec. 4. a. n. 2. addere concursui volitionem Divinam, ordinantem causas ad hos, vel illos effectus: qua ratione etiam dici potest DEUS eas applicare. Difficultati, quæ ex hoc oritur circa actiones malas, ad quas DEUS per suam volitionem creaturem applicare non potest: responderi potest, quod DEUS possit, malas actiones prævisas ad varios providentia sua fines dirigere, & ob hos illas permittere: sique causas negativæ applicare, hoc est, non impedire, qua non impeditio posita cum concursu simultaneo creaturem agunt, & aliæ non.

Hæc explicatio placet præ altera, qua quidam per hanc applicationem volunt intelligi collationem actus primi proximi, in quo etiam involvitur applicatio, sive physica, sive intentionalis, prout requiriunt pro varietate causarum e. g. ignis per approximationem localē applicatur stupor ad comburendum, & voluntas applicatur per cognitionem obiecto ad illud amandum; nam per hanc applicationem DEUS non operatur. Si quis tamen velit modo dictam applicationem, in collatione actus primi proximi positam, defendere, non me opponam, & omnia transmittam, modo non afferatur, S. Doctorem adstruere aliquam applicationem, quæ necessario determinet, vel post se trahat effectum liberum; nam hæc est contra S. Doctori, qui longè aliter loquitur in 2. disp. 25. q. unica a. 1. ad 3., ubi explicat hoc ipsum, (quod articulo obiecto docet, & cuius occasione motionem, & applicationem adstruit) scilicet, quomodo DEUS in omnibus operetur; si autem ait: Dicendum, quod DEUS operatur in omnibus, ita tamen, quod in unoquoque secundum ejus conditionem; unde in rebus naturalibus operatur sicut ministrans virtutem agendi: & sicut determinans naturam ad tam actionem: in libero autem arbitrio hoc modo agit, ut virtutem agendi sibi ministrat, & ipso operante libero arbitrio agat: sed tamen determinatio actionis, & finis in potestate liberi arbitrii constituitur:

unde remanet sibi dominium sui actus: sed non ita sicut primo agenti, scilicet; quia hoc habet virtutem agendi a seipso. Similia habet 1. 2. q. 10. a. 4. in corp. unde motio, & applicatio DEI operantis in arbitrio libero, non est determinatio, vel prædeterminatio ad actionem.

478. Quod spectat ad 3ium textum, hic juxta quosdam tantum probat, creaturem agere in virtute, vel per virtutem à DEO acceptam: & sic ipsi Thomistæ dicunt, causam instrumentalem agere in virtute causæ principalis: non quod ista physicè illam determinet; cum sèpissimè non amplius existat: sed quod virtutem alteri contulerit. Suarez tamen loc. cit. existimat, mentem Angelici esse, quod causa secundæ agant in virtute DEI, non per hoc, quod a-gant per virtutem acceptam à DEO, sed, quod nitantur virtute DEI cooperante, qua indigent: & hoc ex eo vult evincere, quod S. Doctor ibi velit probare, quod DEUS omnia immediatè operetur, (hoc enim S. Doctor ultimò infert) quod non inferretur ex collatione virtutis, quæ tantum probaret influxum mediatum in actiones creatas. Sic quoque ait, creaturem dici instrumenta DEI; quia ab eo ut primâ causâ pendent, & illius cooperatione tanquam præcipua motione indigent. Et certè S. Thomas celebri loco. quest. 3. de potentia a. 7. (ubi probat, quomodo causa prima sit altior, & alia sint instrumenta ipsius, atque agant per virtutem ipsius) concludit tandem, DEUM in qualibet re operari, in quantum qualibet res ejus virtute indiget ad operandum, & ejus virtute (hoc est, ipso cooperante) omnis alia virtus agit: sicut, ait, instrumentum non agit, nisi per virtutem artificis, hoc est, eo movente, ac cooperante. Explicatio hæc est bona, quamvis non ausim rejicare priorem, eo quod S. Thomas cit. 1. p. q. 105. a. 5. dicat, DEUM etiam per hoc operari, quod det virtutem, cùmque conservet, adeoque videatur etiam loqui de mediata operatione.

479. Ex 4to, non infertur, causas liberas esse, vel se habere ut instrumenta inanimata, e. g. securis, & terra, quæ ab impressione causa principalis necessariò ad actionem determinantur (hoc enim esset contra Tridentinum, quod Ieff. 6. canon. 4. anathema dicit afferenti, liberum arbitrium velut inanime quoddam se habere) sed tantum, quod se habeant, ut instrumenta animata, & libera: sicut servus est instrumentum domini; quia liberè ejus voluntati cooperatur, cùmque exequitur. Unde DEUS causis liberis utitur accommodatè ad eorum conditionem, ut ipsem ait S. Doctor cit. n. 477. Paritas tamen inter instrumentum liberum, & necessarium stat in hoc, quod utrumque debeat habere virtutem, & applicationem à DEO, & quod neutrū possit gloriari de rectè factis, nisi in DEO. Huc spectant etiam quæ n. 478. ex Suarez attulimus, quæque explicant, qua ratione creature dicantur instrumenta DEI.

Textus stus loco citato non habetur, neque æquivalenter. Ibi S. Doctor vult probare, dari prædestinationem, & objicit sibi dictum S. Damasceni dicentis: Omnia quidem precognoscit DEUS, non autem omnia prædeterminat: & respondet ad 1um. Damascenus nominat prædeterminationem impositionem necessitatis: quasi diceret: Etsi DEUS non prædeterminet homines, tamen

prædestinat eos (hoc enim eo articulo quæritur) quia, licet prædeterminatio ex mente S. Damasceni imponat necessitatem, tamen eam non imponit prædestinatio, & hinc magnum est inter eas discrimen: unde, concludit, *prædestinatio non excluditur* cùmque Angelicus nullo verbo refellat S. Damascenum; quasi sensum incongruum vocibus *prædeterminatio*, vel *prædeterminare* tribueret, signum est, quod non negat, à prædeterminatione imponi necessitatem: sed potius, negat, hanc ipsam prædeterminationem in ordine ad actus liberos: quod roboratur ex eo, quod eodem loco solas causas naturales, (hoc est, necessarias) dicat, esse prædeterminatas ad unum. Sextum textum congruentius explicabo in *Tractatu de Gratia*. Interim certissimum teneo, DEUM non tantum dare posse, sed etiam agere: nec est ulla difficultas id in *systemate scientiae* media explicandi.

480. Urgent. Saltem, quæ habet Angelicus q. 3. de *Potentia a. 7. in corp.* cogunt admittere prædeterminationem physicam: ergo, prob. ant. Docet ibi, quod DEUS operetur in operatione naturæ multipliciter 1. quia dat vires, per quas age-re possunt creature. 2. quia eas vires conservat. 3. in quantum voluntatem movet ad agendum, in quo, ait, *non intelligitur collatio, aut conservatio virtutis activæ, sed applicatio virtutis ad actionem*, sicut homo est causa incisionis cultelli ex hoc ipso, quod applicat acumen cultelli ad incidentem movendo ipsum. Respondeo, ad hæc tria responsum esse faciliem ex modo dictis de collatione virtutis activæ, de motione, applicatione &c. ut consideranti patebit. At instant: saltem sine prædeterminatione physica exponi non possunt, quæ S. Doctor subjungit ad 7. *mum.* dum ulterius explicat, quid sit illud, quod DEUS tribuit causæ secundæ, quando illam movet, & applicat ad agendum, atque ita ait: *Id quod à DEO fit in re naturali, quo actualiter agat, est ut intentio sola habens esse quoddam incompletum per modum, quo colores sunt in aere, & virtus artis in instrumento artificis.* At si S. Doctor hic vellet, prædeterminari creaturam à DEO, & non determinari à se ipso, eodem articulo bis sibi contradiceret; nam ad 12. sic ait: *DEUS non dicitur hominem dereliquisse in manu consiliis suis, quin in voluntate operetur: sed quia voluntati hominis dedit dominium sui actus, ut non esset obligata ad alteram partem contradictionis.* & ad 13. sic ait. *Voluntas dicitur habere dominium sui actus, non per exclusionem cause prime, sed quia causa prima non ita agit in voluntate, ut eam de necessitate ad unum determinet, sicut determinat naturam.* Et ideo determinatio actus relinquitur in potestate rationis, & voluntatis, unde Angelicus verbis in objectione allatis non adstruit prædeterminationem physicam, sed aliquid aliud, quod determinationem actuum voluntati relinquit: quid autem id sit, controvertitur.

481. P. Evangelista Rassler in sua *Concordia Prædeterminationis verè Thomistica cum Libertate* existimat, S. Doctorem verbis in objectione adductis velle, quod DEUS cuilibet creature, seu liberæ, seu necessariæ, habenti jam cætera omnia ad agendum requisita immittat aliquam entitatem realem, fluentem tamen, & incompletam, quæ constituant actum primum, & ultimè determinet causam, non ad

speciem, sed ad genus: adeoque indifferentiam causæ liberae non tollat. At quamvis authoris hujus ingenium maximopere æstimem, non potui tamen hucusque inducere animum, ut huic ejus opinioni assentirer, ob sequentes in contrarium rationes.

Primo. Ista entitas realis ad intentionem S. Thomæ non servit; quia finis ipsius hoc præfertim articulo 7. q. 3. de *potentia, & i. p. q. 10s. a. 5.* ac etiam aliis, quibus potissimum docere debet eam opinionem, est, tantum ostendere, quod DEUS in omnibus operetur, hoc est, ad omnes actiones concurrat: ad quem finem longè magis servit concursus simultaneus. 2. Si per illam entitatem fluentem, incompletam, non intelligitur concursus simultaneus, tunc (ut supra jam diximus n. 475- & author hic ipse agens de Suarezio ostendit) S. Doctor nunquam mentionem fecit hujus concursus, quem tamen ibi principaliter probare intendit: quod utique incredibile est. 3. Si Angelicus per illam intentionem &c. intelligit entitatem verè realem, & pro priori impressam causæ secundæ, eique intrinsecam, tunc etiam per vim, vel virtutem spiritualem incompletam, quam 3. p. q. 62. a. 4. in *corp.* ait, inesse Sacramentis ad efficiendam gratiam, intelligit entitatem realem Sacramentis intrinsecam; nam eodem modo de ista, ac de priori loquitur: sed et si Rasslerus hoc positivè afferat, tamen haec vis, vel virtus ex S. Thoma non est aliquid realiter intrinsecum Sacramentis: sed est aliquid tantum extrinsecè denominans Sacra menta, sive est denominatio merè extrinseca proveniens ab ordinatione DEI ordinantis Sacra menta ad effectum spiritualem; ita hunc locum celebrerimus Angelici interpres Cajetanus exponit dicens, *vim spiritualem confidere in hoc, quod Sacra menta ordinantur à DEO ad effectum spiritualem, & ipse S. Thomas loc modo cit. ad 1. ait: Vis spiritualis est in sacramentis, in quantum ordinantur à DEO ad effectum spiritualem.* Dein S. Doctor ibidem dicit, hanc vim spiritualem talē esse, qualis est vis spiritualis in voce sensibili ad excitandum intellectum hominis, nempe ad producendam intellectum: atqui haec vis in voce est præcisè denominatio extrinseca proveniens ab institutione hominum: nec est credibile, voluisse S. Thomam voci externæ, quam etiam plittacus, æquè aptam ad excitandum intellectum, efformare posset, attribuere aliquam vim spiritualem verè realem, quamvis in ipsius sensu (de quo infra) incompletam; quia est inexplicabile, quam vim, vel entitatem spiritualem possit plittacus voci suæ imprimerre.

482. 4to. S. Doctor eodem modo ait, loco in objectione adducto, virtutem artis esse in instrumento, quæ sane in hoc non est per entitatem ipsi intrinsecam, sed tantum per extrinsecam denominationem à directione intellectuali artificis: seu quatenus instrumento intrinsecus est motus ab arte directus; cùm perceptibile non sit, quomodo ars aliter, & extrinsecè recipiat in instrumento. Adde, quod S. Doctor ibidem dicat, virtutem artis non posse esse permanenter in instrumento, nisi hoc haberet intellectum: sed eadem ratio probat, quod nec possit ei realiter intrinsecè inesse transire, nisi habeat intellectum, ut recte observat Ruiz dis-

49. de scient. DEI sec. 4. n. 7. aut, si illa virtus transiens possit intrinsecè denominare instrumentum agens ex arte, quin hoc sit artis intelligens, car non possit similis entitas dari, & conservari diu-
tiū à DEO, quæ denominet instrumentum permanenter salem potens agere, ut ars deno-
minat artificem? Quare S. Thomas tantum in-
telligit transeuntem artificioam intentionem, &
directionem artificis, quæ, cùm involvat ali-
quam cognitionem, si intrinsecè inhæreret ipsi
instrumento, deberet in hoc dari intellectus, tan-
quam subiectum necessarium cognitionis: qui
non debet in instrumento dari, si huic tantum
extrinsecè adjungatur directio: quæ simul est
transiens cum motu, quem dirigit, adeoque
transeunter datur. Et sic iterum interpretatur
S. Doctorem Cajetanus, dum in 3. p. q. 13. a. 2.
ait, per usum artificiosum instrumenti (qui est
idem cum motu instrumenti) ingredi artem in
instrumentum, & propterea hunc usum habere
rationem vis, & virtutis, & intentionis artis: uti-
que non somniat Cajetanus, artem physicæ in-
gredi, & physicæ extrinsecè recipi: ergo hæc om-
nia tantum afferunt denominationem extrin-
secam.

483. 5to. Videtur mihi entitas superaddita omnino superflua; cùm enim non determinet ad speciem, non habet, quod agat; nam causa creata ex seipso jam est determinata ad genus: imò causa necessaria jam est determinata ad spe-
ciam, consequenter multò magis ad genus: causa autem libera jam est determinata ad genus: e.g. voluntas jam est determinata ad bonum, ve-
rum vel apprensionem, ad genera autem, vel species subalternas seipsum determinat. Quodsi etiam contendas, causam liberam ad supremum genus boni determinari à DEO, respondeo, eam ad hoc ex mente S. Doctoris determinari permanenter, sicut intellectus per prima principia est permanenter determinatus ad verum: vide S. Thomam in 4. dist. 49. q. 1. a. 3. quæstiuncula 2. ubi harum potentiarum determinationes æquiperat. Si quis urgeat, hanc entitatem necessariam esse ad compleendum actum primum. Re-
spondetur, hoc gratis dici, & causam esse fatis expeditam ad agendum per principia habentia es-
se complenum, unà cum omnipotencia DEI parata ad concurrendum, quin talis entitas fluens requiratur, quæ nec experientiæ, nec ratione probatur; alias posset quis nescio quæ necessaria fingere. Nec dicant, species coloris, & vir-
tutem artis, quibus S. Doctor comparat hanc intentionem, necessarias esse ad actum primum. Respondet enim, aliunde probari, has necessaria esse, & actum primum constituere, non au-
tem superadditam illam entitatem. Addo tantum:
etsi aliqua inter ista disparitas esset, parum referret; cùm inter hæc non detur identitas, sed simili-
tudo, quæ omnis claudicat.

484. Itaque textus q. 3. de potentia a. 7. sic exponitur. Id quod fit in re naturali, quo ista non tantum fit potens agere, sed quo actualiter agit, seu, per quod actualiter educitur è potentia ad actum, est actio, seu concursus simultaneus; nam non nisi per actionem, seu concursum, fit causa actualiter agens. Debet autem hic con-
cursus concepi à DEO per suam intentionem, vel decretum directus, aut ordinatus: & sic con-

ceptus cum hac directione, vel ordinatione, est ut intentionis sola, hoc est, habet se, sicut secunda intentionis, seu res secundò intentionaliter accepta: & ideo habet esse incompletum, seu diminutum, si-
cut etiam colores in aëre, & virtus artis in instru-
mento, habent esse incompletum.

Nota. Per intentionem solam, ut probat Ruiz loc. cit. S. Thomas intelligit intentionem secundam; nam intentionis simpliciter sumpta, nisi addatur terminus distractans prima, significat intentionem secundam: consequenter multò magis eam significat intentionis sola. Juxta S. Thomam autem in 1. dist. 33. q. 1. a. 1. ad 3. intentiones ipsæ non sunt in rebus, sed in anima tantum: sed habent aliquid in re respondens, scilicet naturam, cui intellectus hujusmodi intentiones attribuit. Unde colligitur, quod intentionis secunda concreta, seu quidditative, vel secundum rectum, & obli-
quum, materialiter & formaliter, accepta involvatur, & conceptum, vel intentionem animæ: & sic secundò intentionaliter acceptæ vocantur secundæ intentiones. Hinc etiam talis secun-
da intentionis potest dici concursus simultaneus ut à DEO intentus, vel decretus, aut ad suos fines ordinatus: quam disjunctionem hæc pono propter actus multos, qui non possunt dici à DEO intenti, sed tantum aliquo modo permissivè de-
creti, & ad certos fines ordinati: quod tamen sufficit, ut etiam concursus simultaneus ad aëtum malum possit dici secunda intentionis; præsertim, cùm ordinatio DEI, quæ est aliqua providentia, probabilis dicat, etiam actum, vel conceptum intellectus Divini; nam actus intellectus absque dubio dicuntur intentiones, quod ad nostrum intentum sufficit: quamvis non dubitem, actus voluntatis, cùm etiam sint in anima, posse quoque dici intentiones.

485. Hic autem concursus simultaneus, ita acceptus, habet esse incompletum in sensu Angelici ex duplice capite. 1. quia est actio seu mo-
tus. Motus autem (sunt verba S. Thomæ in 4. dist. 1. q. 1. a. 4. quæstiuncula 2. in corp.) non est ens complenum, sed est via in ens quasi medium quid inter potentiam puram, & actum purum. 2. quia est intentionis: de intentionibus autem, seu de ente in anima, dicit S. Doctor loco modò citato: Quod est ens diminutum: & statim ad 1. ait: Ens incompletum, quod est in anima, dividitur contra ens di-
stinctum per decem genera, ut patet in 6. metaphys. & ideo talia entia incompleta per se loquendo non sunt in aliquo genere. Sic etiam habet esse incompletum virtus artis in instrumento, quæ, ut jam diximus, est motus artificiosus, atque est de-
nominatio extrinseca involvens intellectualem directionem artificis, adeoque conceptionem mentis, seu intentionem, quæ habet esse incompletum ex dictis: imò, cùm etiam sit motus, etiam ex hoc capite, ut modò diximus, ha-
bet esse incompletum. Pariter colores in aëre
habent esse incompletum; circa quos tamen re-
ctè adverter Ruiz cit. disp. 49. sec. 4. n. 20. S. Thomam non dicere, per modum, quo species coloris sunt in aëre: sed, quo colores sunt in aëre; nam species habent esse reale, & completum in aëre, ut alia accidentia: non ita colores, qui non existunt in aëre, nisi intentionaliter, & per denominationem extrinsecam, seu ut repræsentantur per species: quæ repræsentatio, & ipsæ etiam species sunt co-
loribus

loribus extrinsecæ. Et licet hæc repræsentatio non sit strictissimè intentio (hæc enim est in anima) est tamen, & dicitur, ob similitudinem inter species istas externas, & internas in anima, etiam intentio, seu existentia intentionalis; & ipsæ species externæ vocantur etiam, saltem quandoque, intentionales. Verbo: sicut objecta existunt intentionaliter in speciebus, vel conceptibus intellectualibus, hoc est, ab his repræsentantur, similiiter colores existunt intentionaliter in speciebus externis; quia etiam ab his repræsentantur: consequenter habent etiam esse intentionale, id est, incompletum.

486. Dices: Sæpius adducta q. 3. de potentia a. 7. in corp. dicit Angelicus, creaturam non posse per virtutem propriam in effectum cause primæ, hoc est, non posse istum producere. Resp. illam causam ab omnibus simpliciter dici non posse effectum per virtutem propriam producere, quæ id se solâ non potest: atqui hoc creatura non potest; quia nil potest, nisi moveatur à DEO, non quidem per motum prævium in causa productum, sed per concursum simultaneum, pro priori rationis presuppositum, quatenus bona est illatio: datur actio creaturæ: ergo datur concursus DEI, & non vicissim; quia DEUS potest operari absque causâ secundæ concursu. In statib: ibidem ad 3. Angelicus dicit, in operatione DEI non operari naturam. Resp. S. Doctor hic vel vult, creaturam non operari per virtutem propriam, ut modò explicatum: vel vult, naturam non operari in priori, vel etiam in eodem signo cum DEO, licet operetur eandem actionem; nam ad 4tum ait, quod tam DEUS quam natura immediate operentur, licet secundum prius, & posterius: vel vult, naturam non operari eundem effectum similiter, seu secundum formalitatem universalissimam entis; sic enim ibi in corp. S. Thomas dicit: *Ipsum enim esse est communissimus effectus, primus, & intiomor omibus aliis effectibus: & ideo soli DEO competit secundum virtutem propriam talis effectus.*

487. Urgebis. Concursus non potest dici vis & virtus; nam ista, ut ipsimet diximus n. 453. spectant ad actum primum: ergo non intelligitur hic à S. Thoma. Resp. dist. antec. concursus in se materialiter, denominativè, & primò intentionaliter acceptus, conc. antec. concretivè, vel quidditativè, aut secundò intentionaliter unâ cum conceptu DEI, & ejus volitione, aut ordinatione ad suos fines. neg. antec. & conseq. Scilicet ut concursus artificiosus artificis cum instrumento, e. g. musico, est virtus artis secundum obliquum, secundum quem dicit artem in intellectu artificis existentem: ita etiam concursus DEI, ut ordinatus à DEO, secundum obliquum, secundum quem dicit ordinationem DEI (intentivam respectu actus boni, permisivam respectu actus mali, & directivam ad suos fines respectu utriusque) potest dici virtus causæ primæ, ut dirigentis, vel providentis. Et hæc ordinatio DEI, cum sit aliqua providentia, stat verosimilius in intellectione, & volitione Divina: quæ quidem non obsunt libertati, ut patebit ex dicendis infra de providentia, (& multò minus ipse concursus, adeoque in toto complexo nil obest libertati) attamen se tenet ex parte actus primi, saltem remoti. Quod autem existentia co-

lorum in aëre, & virtus artis videantur non tantum secundum obliquum, sed etiam secundum rectum stare ex parte actus primi; è contra concursus à DEO ordinatus &c. tantum secundum obliquum acceptus stet ex parte actus primi, etiamsi transmititur, parum refert; quia, ut notum est, omnis similitudo claudicat. Et hæc de hoc S. Thomæ textu, per se non adeò claro, ob quem nollem, S. Doctor aliquam sententiam, opipidò difficultem, & incredibilem attribuere, quam nec ipsi author, qui eam S. Thomæ adscribit, defendere vult: & mallem ejus verba, si quandoque opus esset, minus propriè explicare.

ARTICULUS XI.

Solvuntur reliquæ objectiones.

488. O B. 1. DEUS est causa prima: ergo debet agere ante omnes causas secundas: ergo debet eas physicè prædeterminare. Confirm. Aristot. l. 8. phys. c. 2. text. 33. ait, à primo moveri ultimum, sed non ab ultimo primum, & ultimum sine primo non movere. Rursus text. 50. docet, agentia creata non movere, nisi sit mota: ergo. Resp. neg. ult. conseq. DEUS semper debet agere ante causas secundas, eas producendo, conservando, actum primum proximum conferendo &c. non autem debet eas physicè prædeterminare. Ad confir. neg. conseq. vel per moveri intelligitur, causam concursu juvari, ut diximus suprà n. 474. & seq. vel intelligitur eam produci: & utrumque DEO tribui potest absque eo, quod physicè dicatur prædeterminatione.

489. Ob. 2. Causæ creatæ superiores, quando operantur cum inferioribus, semper imprimunt aliquid in causas inferiores: ergo magis DEUS. Confirm. Quælibet creatura habet aliquid prædicatum universalissimum, quod non potest tribui à creatura: ergo debet DEUS ad illud determinare. Resp. antec. non videtur universaliter verum: cur enim sol, producens eum igne alium ignem, prius illi imprimat aliquam qualitatem? sed, eo omisso. neg. conf. Si enim antecedens est verum, ideo est; quia sine illa qualitate non habetur expeditus totus actus primus proximus: at hic habetur absque prædeterminatione: quæsi daretur, eum tantum impediret. Ad confir. Resp. 1. om. antec. neg. conseq. Ratio illa tantum probat, DEUM debere concurrere; nam e. g. habitus fidei tribuit actui fidei prædicatum supernaturatatis, quod voluntas non habet; nec tamen habitus voluntatem determinat. Resp. 2. dist. antec. quod non potest tribui formaliter. om. antec. quod non potest tribui realiter. neg. antec. & conf. nam etiam prædicatum entis identificatur realiter cum aliis essentialibus, ut suppono ex Physica.

490. Ob. 3. DEUS est primum liberum: ergo debet ipse determinare ad omnem actum liberum. Confirm. Juxta nos determinatio creatura esset prior naturâ ad concursum DEI: sed hoc est absurdum; sic enim ageremus, antequam DEUS ageret: ergo. Resp. neg. conf. ex antecedenti tantum sequitur, quod DEUS semper prius debeat exercere suam libertatem, antequam